

KIVILÁGÍTOTT FAPIAC.*

Az idő még aluszik. Torzonborz álom fekszik rajta. Ég helyett köd van, napsugár helyett szakállas levegő és hó helyett megvedlett világ.

De nem vigasztalóbb a föld sem, amelyről figyelem : kietlen, rücskös, patás és keréknyomos. Vadföld. Elfutna, ha látna.

Fapiac egy székely városkában.

Szolgáló megy keresztül rajta. Olyan, mint a megérett bogyó. Két kártyában vizet visz, a döcögős talajt szidja s a vizet locsogtatja. Ha nem szidná, úgysis locsogtatná. Két inas is feltűnik. Vállukon vasat visznek hosszú rúdban. Ők tréfálnak és a vas nevetve hajlong, mint a husáng. Nem valami magosan varjak repülnek nagy családdal és úgy károgznak, mintha nagyobbak volnának az inasoknál. Később egy csepp kutya és egy nagy kutya mennek átal. Futnak s mégsem haladnak. A kicsi féloldalt kaptat elől, folyton hátranéz és félve csodálja a nagyot. A nagy őt nem csodálja, hanem szagolja.

Reggeli élet ez tél elején.

Nem sok, de néha ez is megszűnik s majdnem tanu nélkül sompolyog el a köd.

A helyét a nap sejteti már. Vaksin vajúdik, de kitarat makacsul és végül is győzelemre segíti őseréje. Átvágja lassan a bőhamuszín végtelen rétet, dús fénybe tömörödve közel jön egészen és ontani kezdi magát.

A székelyek a tüzfát kezdik ontani.

Vásáros nap lévén, sokan gyúródnak a szomszédos falvakból béfélé. Itt-ott csomóban jönnek hosszúderekű szekerekkel, máshol egyenkint döcögnek, mint a koldus.

A fapiac már jócskán teli van, amikor megérkezik Nagy János is, kinek mellékneve Kalandos. Két lovacskával hozza a fát. FÜRGE tömzsi lovak az övé és szerfelett gyapjasok, mint a berbécs. Véle van a fia is, Vilmos. Fent ül egy zsákon a fa tetején és kedvvel lovadzik. Maga a szekér megett jön. Hetykefülű terpe ember, de egy tornyos kucsmával kítódta magát s így jóközepesnek látszik. Kezeit csórén lógatja a zuzmarás hidegben, ámbár a posztókesztyűk, egy nyakbavetett spárgán, ott harangoznak az oldala mellett.

Természete vérmes.

*Mutatvány, a szerző *Helytelen világ* c. sajtó alatt levő novellakötetéből.

Különc is egy kicsikét.

A szekerevel sem megyül a többi közé, hanem külön állítja egyedül. Aztán nyugodtan széjjelnéz a földön és a levegőben, majd szembe fordul a többi szekerekkel és a térdéhez suppantja néhányszor a kucsmát. Az emberek köszönést vélnek ebben és átszólnak neki:

— Ággyon az Isten, Kalandos!

— Fogadjad, te! — szól rá Kalandos a sapkájára és felteszi rögtön. S aztán, mialatt Vilmos bétakarja a lovakat s szénát vet nekik, szivarat sirít lassan s átbálgatja a cimborákhoz, akik éppen a háborúról beszélgetnek.

— Hát maga vót-e csatában, Jánosbá? — kérdi tőle az egyik.

— Én igen vajeccer — feleli Kalandos és átmutat Vilmos felé:

— Ez a fiam is abból kifolyólag született.

Félreértik a szót és nevetnek rajta. De éppen megérkezik egy úr a téglagyártól és nézni kezdi a fákat. Megvesz öt szekérrel és elhajtja.

Kalandos nincs közöttük.

Tíz perc múlva egy nagymagos, egészséges vendéglős ügyelgeti a fákat. Nagynehezen megvesz öt szekérrel az is és elhajtja.

De Kalandos nincs közöttük.

Időteltével valami iskolától is megjelenik egy szigorú tanár. Tiszteletadóan és ügyetlenül alkudozik. Végre feljegyzi nyolc embernek a nevét és a lerakódás helyét is bemondja nekik.

És Kalandos ismét nincs közöttük.

— Ma csupa vak veszen fát — jegyzi meg és forr. Újra szivarat sirít és taszigálja a fején a sapkát.

— Szinte megvevék a fáját, Jánosbá! — hergeli valamelyik.

Az öreg nem pattan fel.

— Hadd ériék... — feleli könnyedén.

— Hát nem eladni hozta?

— Minden megeshetik.

Éppen egy sánta, iparosféle ember közeledik feléjük. Egyenesen a Kalandos szekerehez büllög s a botjával kopogtatni kezdi a fát. Vilmos nagy örömmel szól az apjának átal:

— Édesapám, kérik a fát!

— Ki kéri? — szólal meg az iparos.

— Hát maga nem azért kopogtassa?

— Én nem.

— Hát?

— Csak.

Kalandos arrafordulva, egyhelyből nézi a dolgot.

— Az úrnak nem eladó! — szól oda végre.

A sánta odajön és duzzogni látszik.

— Ingyen se kéne — mondja.

— Hát akkor mért tapogassa?

— Szórakozásból.

— Szórakozzék olyan fa mellett, amelyik a tövin van.

— Né-né, beh bölcs! — mondja a városi. — Ebben a nagy sapkában mind fej van, úgy-é? — emeli fel a botját és egy ügyes mozdulattal letaszítja a Kalandos fejéről a kucsmát. De meg is szöki magát abban a pillanatban és szaladni kezd.

Vinnyogva, csorbán szalad.

Valahonnan egy kutya is eléugrik s üzöbe veszi.

Mindenki nevet.

Maga Kalandos is tréfának minősíti a dolgot s csak annyit jegyez meg, felemelvén a sapkát:

— Játszi vevő vót.

Vilmos is úgy élvezi a dolgot, hogy nem tud megmaradni egyedül, hanem átjön és egy nagy hős képében így szól:

— Máccor az ilyen vevőt nem a kutya fogja meg, hanem mi. Úgy-é, édesapám?

Apai intelmmel válaszol Kalandos:

— Ne dógózzál a kutya ellen, hanem eredj vissza a szekérhez.

— Úgysem jönnek a vevők, édesapám.

— Eredj, ne tudj annyit! Ha lássák, hogy személy van mellette, akkor inkább jönnek.

S csakugyan igaza van az öregnek, mert alig megy vissza Vilmos, mingyárt jön egy bőrkötényes ember.

— Mennyi ez a fa? — kérdi.

Felelet helyett átszól megint Vilmos örömteli hangon:

— Kérik a fát, édesapám!

— Hadd el, hadd kérjék.

A bőrkötényes látván a helyzetet, átjön Kalandoshoz.

— Mennyi az a fa, bácsi? — kérdi.

— Egy szekérrel raktam vót — mondja Kalandos.

— Én azt látom, de az ára mennyi?

— Ahhoz mérten, amilyen a fa.

A vevő türelmét vesztí és egy másik gazdával kezd alkudozni. Kalandos nem bánja, mert olyan természetű ő, hogy szereti végigcsiklاندozni a napot. Jön is ebédidőig még kettő, de azokat is eleresztí.

Már nem is maradnak eladók, csak valami tizen. S a vételár is sokat hanyatlik.

— Gyenge vásár van — jegyzi meg Vilmos ebéd után.

— Az urak ilyenkor heverésznek — menti az öreg a dolgot.

És várnak.

Négy óra körül megélenkül ismét a forgalom. Egymásután öten is feltűnnek vevő szándékkal, sőt ketten Kalandostól kérik elsőízben a fát. Ő azonban kifigurázza és elvesztí ezeket is.

Mire hat óra eljön, egyedül marad az egész fapiacon.

Egyideig vár és leskelődik, majd egy hirtelen gondolattal így szól a fiához:

— Lám, tégy úgy, mintha meg akarnád venni a fát!

Vilmos csodálkozik az első percben, aztán kuncogni kezd, mert nagyon furcsának találja a dolgot.

— Tégy úgy, nem érted?! — szól rá megint az apja.

A fiú eltávolodik a szekértől egy kicsikét, aztán megfordul és jöni kezd visszafelé. Látszik az arcán, hogy küzdik a nevetéssel, de azért körüljárja a szekeret és megkérdi nagyosan:

— Hát osztán mennyiért adja ezt a fát, édesapám?

— Nem helyes! — rázza Kalandos az ujját — mert hogy a sújba lehetek én édesapád, ha te úgy jössz hozzám, mint egy nagy vevő?

— Az is igaz — ismeri be Vilmos és visszamegy újra. Komoly magatartást vesz és úgy jön.

— Jó napot kívánok — kezdi.

Az öreg nem akarja megzavarni mingyárt az első szóval s illően fogadja:

— Aggyon az Isten.

— Mit teccik kérni ezért a fáért? — folytatja Vilmos.

— Kétszáz.

— A sok egy kicsit.

— Sok a nyavaját! Egy akkora szekér fáért!

— Elég jól meg van rakva — dicséri Vilmos, — de a közepiben csutakok vannak s revések.

Kalandos tiltakozik:

— Ott osztán egy sincs!

— Mert azt én tudom, hogy van!

— S hát azt honnét tudja?

— Én onnét, mert együtt raktuk vót.

Az öreg is elkacagja magát.

— Bár ne tudnál olyan sokat... — mondja és végét veti a játéknak.

Ketten két keréknek az agyára ülnek és várnak.

Már szürkül.

Vevőknek híre sincs.

Már esteledik.

Kalandos forr. Pusmog. Az arca fintorog. Egyszerre hirtelenül feláll, a szekeret megbontja és a piac közepére kezdi rakásba rakni a fát.

Vilmos táltja a száját.

— Mit csinál, édesapám? — kérdi.

Kalandos felelet nélkül rakja a fát. Csak amikor kész van, akkor szól oda neki:

— Hozz egy öl szénát hamar!

Amikor elhozza, a rakás alá téteti véle. Maga gyufát lobbant és alágyujt. Aztán ostort vesz és felül szépen a rakás tetejébe.

Vilmos még jobban táltja a száját.

— Szaladj az utca felé — rendeli neki az apja — és kiabáljad, hogy sül egy ember, sül egy ember!

Vilmos megrémülve tapog egyhelyben.

A füst gyúródni kezd fel Kalandosnak.

— Eredj! — kiáltja haragosan és prüszköl.

A fiú megszöki magát és ordítani kezdi:

— Sül egy ember!

— Sül egy ember!

Az öreg tikácsol a füstbokorban, majd leugrik egyszerre, hogy friss levegőt gyűjtsön. Körüljárja a rakást, megszitja a tüzet is és lesi, hogy nem érkezik-e csodalátni valaki.

A láng átkúszik a szénáról a fára és eloszlik a füst.

Három szaladó ember körvonala látszik.

Kalandos felhág a rakás tetejébe megint és elhelyezkedik ottan. A lábait felhúzza az álla alá, a fejét a válla közé rejti és úgy kucorog tornyos sapkájában, mint egy vigyori manó.

— Maga megbolondult, bácsi?! — kiált rá az egyik megérkezett csodalátó.

— Éppen, hogy nem — feleli Kalandos és suhogtatja az ostort, nehogy le merje valaki húzni.

— Szálljon le! — kiabálnak feléje.

Újabb csodalátók csődülnek oda.

Vilmos még mindig futkos és szaporán kiáltja:

— Sül egy ember!

— Sül egy ember!

A tűz ropog alól és csiklintja Kalandost.

Már csődületben vannak az emberek körötte.

— Szálljon le, bácsi!

— Ma nyersen nem!

— Hát meg akar sülni?

— Én meg.

A rakás négy oldalán kúszik már fel a láng.

— Fát vegyenek! — kiáltja Kalandos, mint a bolond.

A nők sikongani kezdenek. Az egyik térdreállva kéri:

— Édes bácsi, szálljon le!

— Vaj eladom a fát, vaj meghalok! — hirdeti Kalandos.

— Megvesszük! — lelkesednek többen is.

— Össze kell adni a pénzt.

Egy úr rögtön megajánl száz lejt.

Egy másik is százat.

Gyűl a pénz szaporán.

De a láng is süti már Kalandost, hogy alig bírja.

— Négyszáz elég-e? — kérdi egy úr a markában a pénzzel.

Az öreg leugrik és elveszi tőle.

— Elég, mert immár csipött — mondja nevetve, aztán szólítja Vilmost, felülnek a szekérre és elindulnak.

Az emberek is megenyhülve nézik a lobogó tüzet, amely kivilágítja az egész fapiacot, miképpen a ritka öröm.

Aztán ők is elszélednek lassan.

Csak az inségesek s a koldusok maradnak ott. Derülten melegszenek az ingyen tűznél és tiszta szívből dicsérik az Urat.

Tamási Áron.

MOST JÖN MEG A SZERELEM!

*Lásd, idáig néma voltam,
föld porába lehajoltam
s bámultam csüggetegen...
Most jön meg a szerelem!*

*A szerelem most jön értem
csillogó felhőszekéren!
Nézd, a felhő ellebeg!
Csókolom a lelkedet!
Csókolom piros ajkadnak
íjjú gyászát, lánykorod
mélabúját: ebbe zártad
szívedet, míg álmodott!
Csókolom sötét szemednek
ablakát, amelyen át
nézted ősszel, mint rázzák a
fák lombjuk esthajnalát!
Csókolom munkás kezednek
tíz csöpp ujját: éveken
e tíz lebbenő motóla
szötte-fonta életem!
S tested tavaszát, amelyből
— nézd! — kiröppent s itt szalad
kisfiúcska, kisleányka,
két kis fürge pittypalatty!*

(Debrecen.)

Gulyás Pál.